

יום הכיפורים

מקורות החג

בתורה

"וידבר ה' אל משה לאמר: אף בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא, מקרא קדש יהיה לכם, ועניתם את נפשותיכם, והקרבתם אשה לה', וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, כי יום כפורים הוא לכפר עליכם לפני ה' אלהיכם."

(ויקרא, כ"ג, כ"ו – כ"ח)

במשנה

"עברות שביין אדם למקום - יום הכפורים מכפר;

עברות שביין אדם לחברו - אין יום הכפורים מכפר, עד שיירצה את חברו."

(משנה, פרק ה', משנה ט')

דונו בכיתה בשאלות שלפניכם, והקפידו על כללי השית.

1. מהן עברות בין אדם למקום?
2. מדוע, לדעתכם, יום הכיפורים אינו מכפר על עברות שבין אדם לחברו?
3. מה הכוונה בביטוי "עד שיירצה את חברו"?
4. איזו משמעות חברתית יש לציטוט במשנה?

הצדיק, האבנים ומחילת העוונות / שלמה אבס

היה היה צדיק אחד, ישיש נערץ ומכובד היה על כל הבריות. באו אליו אנשים ונשים להתוודות לפניו על חטאיהם, לבקש ברכתו וללמוד מדרכיו.

פעם באו לפניו שתי נשים. התוודתה אחת מהן על חטא כבד שחטאה, ותאמר לצדיק: "כבר הלכתי וביקשתי סליחת האדם שגרמתי לו רעה, ובכל זאת, אין מצפוני נותן לי מנוח. אמנם סלח לי האדם, אך מי יודע אם סלח לי אלוהים. חמור מאוד מאוד החטא שעשיתי, ובקשתי היא כי גם האלוהים יסלח לי."

5

החריש הצדיק. אחר פנה אל האישה השנייה ושאל אותה: "ומה לך?" ענתה האישה: "אני רק ליוויתי את חברתי, זו שהתוודתה לפניך זה עתה." והוסיפה: "לקבל את ברכתך באתי."

"יפה מאוד," אמר הצדיק, "ברכתי נתונה לך. נראה שלהתוודות אין לך צורך." אמרה לו האישה: "אין דבר מכביד על מצפוני, ברוך השם. אם חטאתי, הרי אלה רק חטאים פעוטים, עברות קלות, ולא כדאי אפילו לגזול זמנך בסיפורן. אלו הן עברות של מה בכך."

10

אמר הצדיק הישיש לאישה הראשונה: "ראיתי כי נכנע לבבך לפני האלוהים, ולכן זאת עשי, בתי: צאי אל מעבר לגדר ביתי. בקשי והביאי לי אבן גדולה ככל שתוכלי שאת, כי גדול החטא שחטאת."

15

ואל השנייה פנה ואמר: "צאי גם את, וצברי אבנים קטנות, כי עברותייך קטנות היו." יצאו השתיים ועשו כמצוותו.

חזרה האחת והביאה אבן גדולה, והשנייה הביאה שק מלא צרורות אבן קטנים. העביר הישיש עיניו העששות אל פני האבן והצרורות ואמר: "היטבתן לעשות. ועתה הואילו בטובכן ושימו את האבן והצרורות שצברתן במקום שממנו לוקחו, וחזרו אליי – אז אגיד לכן את דבריי."

20

הלכו השתיים לעשות כדבריו. הראשונה מצאה על נקלה את המקום שממנו לקחה את האבן הגדולה, והניחה אותה שם. והשנייה טרחה ועמלה ולא יכלה בשום אופן לקבוע את המקומות שמהם נצברו כל הצרורות וחלוקי האבנים. חזרה אל הישיש עם שק האבנים הקטנות.

25

אמר הזקן: "עתה אגיד לכן את דבריי." את, הראשונה, הנחת את האבן הגדולה במקומה, כי זכרת מהיכן ומנין לוקחה, כך גם עניין העוון שלך. זכרת את עוונך הגדול ועינית את נפשך, נשאת בתוכחות

אנשים שנוזפו בדך, ובתוכחות מצפונך שלא נתן לך מנוח, התביישת בחטא ורצית לשוב בתשובה, ולא התביישת להתוודות עליו, והאלוהים סלח לך." "ואת, בעלת האבנים הקטנות, חטאת לכאורה חטאים קלים, פעוטים ושוניים, והם לא הכבידו על לבך ולא הכאיבו לך, לא זכרת אותם ולא התחרטת עליהם, גם לא תיקנת את מעשייך, ואולי גם הטפת מוסר לאחרים, ואיך יסלח לך האלוהים?"

משימות

צרו במחברתכם תבנית כמו זו שלפניכם, והשלימו אותה.

אירועי האישה השנייה	אירועי האישה הראשונה
מהו סיפור האישה השנייה?	מהו סיפור האישה הראשונה?
_____	_____
מה ביקש ממנה הצדיק לעשות בפעם הראשונה?	מה ביקש ממנה הצדיק לעשות בפעם הראשונה?
_____	_____
מה ביקש ממנה הצדיק לעשות בפעם השנייה?	מה ביקש ממנה הצדיק לעשות בפעם השנייה?
_____	_____
מה אמר לה הצדיק בסוף? איך יסלח לך אלוהים?	מה אמר לה הצדיק בסוף? אלוהים סלח לך!
_____	_____
הרעיון במילים שלנו כתבו במחברת.	הרעיון במילים שלנו האישה הראשונה חטאה חטא גדול, אך היא ביקשה סליחה. היא הרגישה רע מאוד עם החטא, ולכן נסלח לה.

שלבו בין הרעיונות, וכתבו רעיון משותף לשני המקרים.

מהו המסר של הסיפור?

כשמנסחים מסר, יש להמיר את הרעיון לעולמנו, עולם הקוראים.

דוגמה

את הנשים בסיפור אפשר להמיר לכל אחד ואחת מאתנו.
את האבן הגדולה אפשר להמיר לפגיעה קשה באחר.
את האבנים הקטנות אפשר להמיר לפגיעות קלות באחרים.
את הצדיק אפשר להמיר במצפון או בדמות מחנכת.

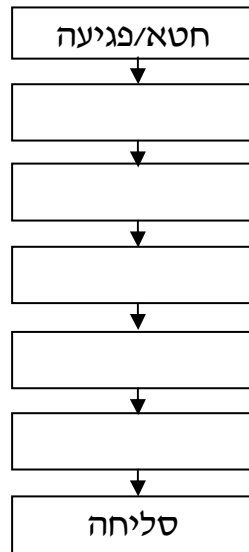
המסר

השלימו את המשפטים המבטאים את המסר.

פגיעות קטנות בבני אדם אינן פחותות ערך _____ קל יותר לבקש סליחה מאדם אחד מאשר _____ _____.

אפשר לנסח את המסר בצורות שונות. אין ניסוח אחד שהוא הנכון. המסר צריך להיות מקביל לרעיון.

לפניכם תבנית האמורה לייצג את התהליך שאדם עובר מהרגע שפגע באדם אחר ועד שיבקש סליחה. צרו תבנית כזו, ומלאו אותה בעזרת שורות 30-35.

לאחר שמילאתם את התבנית על-פי הסיפור, נסחו את השלבים כקטע קצר על-פי דעתכם וניסיונכם.

1. מהו, לפי דעתכם, השלב הקשה ביותר בבקשת הסליחה? נמקו את תשובתכם.

2. מדוע קשה לאנשים לבקש סליחה?

3. ספרו על מקרה שמצפונכם העיק עליכם בעקבות מעשה שעשיתם. כיצד נהגתם?

חג הסוכות

דף מידע

1. המנהג העיקרי בחג הסוכות הוא ישיבה בסוכה.

”בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים, כָּל הָאֶזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת. לְמַעַן יֵדְעוּ דוֹרוֹתֵיכֶם כִּי בַּסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּהוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם.”
(ויקרא, כ"ג, מ"ב)

הסוכה היא מבנה קטן וזמני שמקימים בכל שנה ויושבים בו במהלך חג הסוכות. בתלמוד יש הוראות מדויקות בנוגע להקמת הסוכה. היא צריכה לעמוד תחת כיפת השמים – בחצר הבית, במרפסת ואפילו על הגג. בסוכה כשרה יש לפחות שלוש דפנות (כלומר קירות), ומכסים אותה בסכך – בדרך כלל מכפות דקלים – כך שתהיה מוצלת כמעט לגמרי. בדרך כלל נהוג לקשט את פנים הסוכה בפרות, בשרשרות ובמגזרות נייר וכן בנורות צבעוניות. יהודים דתיים נוהגים לאכול בסוכה את כל הארוחות במהלך החג (אלא אם כן יורד גשם). יש המקפידים אפילו לישון בסוכה. כמו-כן נהוג לארח אורחים בסוכה (אושפיזין = אורחים).

הטעמים לישיבה בסוכה

כיצד קשורים טעמים אלו לימינו?

- א. הטעם, כפי שהוא מופיע ב"ויקרא", כ"ג, מ"ב – מ"ג: זכר לסוכות שבהן ישבו בני ישראל בצאתם ממצרים. זהו **זכר היסטורי**.
- ב. כל אחד, עשיר כעני, עובר מבית האבן לסוכה שהיא פחות יציבה ומהודרת. במהלך שבעה ימים יכול גם העשיר לחוש בתחושותיו של העני החי בתנאים דומים לאורך כל השנה. כאן בא לידי ביטוי **צמצום פערים**.
- ג. סוכות הוא חג האסיף. העשיר שאסף יבול רב עלול להגיע לתחושה של "אני ואפסי עוד", כלומר: הערכה עצמית מופרזת. החיים בסוכה

מחזירים אותו לפרופורציות הנכונות. הכוונה היא שצריך **לדעת**
להודות לכל מי שהביא אותנו להצלחה.

ד. "פרוש עלינו סוכת שלומך" (מן התפילה). הסוכה מסמלת את **השלום**.
ה. הסוכה מסמלת את **הכנסת האורחים**. גדול מכניסי האורחים הוא
אברהם אבינו.

2. האדם מישראל מצווה שלוש פעמים **לשמוח** בחג הסוכות.

"וְשִׂמְחֶתָּ בַּחֲנֻכָּה" (דברים, ט"ז, י"ד).

"וְהֵייתָ אֶף שְׂמֵחַ" (דברים, ט"ז, ט"ו).

"וְשִׂמְחֶתְּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׂבַעַת יָמִים" (ויקרא, כ"ג, מ').

3. חג סוכות הוא אחד **משלושת הרגלים** בהם נצטוו כל הזכרים שבבני ישראל
לעלות לירושלים לבית המקדש.

4. חג הסוכות נקרא גם **חג האסיף**, כי בו נוהגים החקלאים לאסוף את הפרי
מהשדות ולברך על ארבעת המינים.

בימי קדם היה זה החג הנבחר מכל החגים. חג העם כולו. לאחר איסוף יבול
השדה ופרי האילן נח האיכר מעמלו עד היורה, עד הגשמים הראשונים. החג
מסמל סוף והתחלה. הארץ מצפה להתחדשות באמצעות גשם, ומכאן
"תפילת הגשם". בסופו של החג מתקיימים טקסי ניסוך המים.

5. אחת ממצוות החג היא לברך בכל יום מימי החג על **ארבעת המינים**:
אתרוג, לולב, הדס וערבה. ארבעת המינים מייצגים לפי המסורת את ארבעת
סוגי האנשים השונים בעם ישראל. ביום השביעי של החג עורכים הקפות עם
ארבעת המינים סביב בימת בית הכנסת. היום השביעי של החג קרוי
"הושענא רבה", על שם המילים "הושע נא" המופיעות בפיוטים שנאמרים
ביום זה.

סַפְתָּנוּ / אוריאל אפק

בְּבִקְרַת נְשֻׁבָה רוּחַ סִתּוֹ צוֹנְנֶת
וְכָל מְשֻׁפְחָתָנוּ הִיְתָה עֲסוּקָה.
מִמַּעַלָּה הַבֵּיטָה אֵלֵינוּ עֹנֶנֶת
וְאָמְרָה :
"הֵם יִקְיִמוּ סִפְּהָ".
שְׁעַת צְהָרִים יִרְדָּה מִתְנַשְׁמֶת.
עֲבַדְנוּ קִשָּׁה, וְהִזְמַן כְּמוֹ פָּרַח.
מִמַּעַל הַבֵּיטָה אֵלֵינוּ הַשְּׁמֵשׁ
וְאָמְרָה :
"מַעֲלִים אֶת הַסֶּכֶד".
בְּעָרֵב טַפֵּס לְמָרוֹם הַיָּרֵחַ.
תְּלִינוּ לוֹלֵב וְהִדָּס וְרֵמוֹן.
הַצִּיץ בְּסִפְּהָ הַכּוֹכֵב הַזֹּרֵחַ
וְאָמַר :
"הִיא יָפָה – כְּאַרְמוֹן".

משימות

1. השיר מחולק לשלושה בתים על-פי חלקי היום וההתקדמות בבניית הסוכה. הציגו את הקשר.
2. בסוף כל בית מופיע ציטוט. מי אומר כל ציטוט, ומה תפקידו בשיר?
3. בשיר שזורים מצוות ומנהגים הקשורים בבניית סוכה ובחג עצמו. זהו אותם, והעתיקו את המשפטים המתאימים מול המצווה או המנהג שציינתם.
4. ציינו אמצעים אמנותיים בשיר (חריזה, דימוי ועוד).
5. למילה פָּרַח שני פירושים. מצאו אותם במילון. איזה מבין הפירושים מתאים לשימוש בשורה השביעית?